



บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองโรคติดต่อฯ โดยแมลง กลุ่มโรคติดต่อฯ โดยยุงลาย โทร. ๐ ๒๕๕๐ ๓๑๐๓ - ๕

ที่ สธ ๐๔๑๑.๔/ว ๕๕๕

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความร่วมมือดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อฯ โดยยุงลาย
ในพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑ - ๑๒ และสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง

ด้วยสถานการณ์ปัญหาอุทกภัยในหลายพื้นที่ ทำให้ประชาชนต้องออกจากบ้านมาอาศัยอยู่
ศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิงชั่วคราว หรืออาศัยอยู่ในบ้านที่มีน้ำท่วมล้อมรอบ โดยพื้นที่น้ำท่วมมักมีสิ่งแวดล้อม
ไม่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งภายหลังระลอกน้ำลด มีแหล่งน้ำขังที่สามารถเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายและยุงรำคาญได้
ซึ่งยุงลายทำให้เกิดการแพร่ระบาดของ โรคไข้เลือดออก โรคไข้ปวดข้อยุงลาย และโรคติดเชื้อไวรัสซิกา
กลุ่มโรคติดต่อฯ โดยยุงลาย จึงได้จัดทำแนวปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และคำแนะนำสำหรับประชาชนใน
การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อฯ โดยยุงลาย ในพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม ทั้งในระลอกน้ำท่วมและระยะภายหลังน้ำลด
เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อฯ โดยยุงลาย นั้น

กองโรคติดต่อฯ โดยแมลง จึงขอความร่วมมือดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติในการ
ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อฯ โดยยุงลายในพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม เพื่อเฝ้าระวังและป้องกันการระบาดของ
ของโรคติดต่อฯ โดยยุงลาย รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณ

(นางสาวฉันทนา ผดุงทศ)

ผู้อำนวยการกองโรคติดต่อฯ โดยแมลง

**แนวปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และคำแนะนำสำหรับประชาชน
ในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ในพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม**

กองโรคติดต่อมาโดยแมลง กรมควบคุมโรค

19 กันยายน 2567

ปัญหาน้ำท่วมในหลายพื้นที่ ทำให้ประชาชนต้องออกจากบ้านมาอาศัยอยู่ศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิงชั่วคราวหรืออาศัยอยู่ในบ้านที่มีน้ำท่วมล้อมรอบ โดยพื้นที่น้ำท่วมมักมีสิ่งแวดล้อมไม่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งภายหลังน้ำลด มักมีขยะที่ไม่ได้ถูกจัดการอย่างเหมาะสม ทำให้มีแหล่งน้ำขังที่สามารถเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายและยุงรำคาญได้ ยุงเหล่านี้นอกจากสร้างความรำคาญแล้ว ยุงลายอาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรค ได้แก่ โรคไข้เลือดออก โรคไข้ปวดข้อยุงลาย และโรคติดเชื้อไวรัสซิกา ดังนั้น กองโรคติดต่อมาโดยแมลง จึงได้จัดทำแนวปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และคำแนะนำสำหรับประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ในพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม ทั้งในระยะน้ำท่วมและระยะภายหลังน้ำลด ดังต่อไปนี้

1. แนวปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ระยะน้ำท่วม	ระยะภายหลังน้ำลด
1. เฝ้าระวังผู้อาศัยในศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิง ที่มีอาการสงสัยป่วยเป็นโรคติดต่อมาโดยยุงลาย หากพบผู้ป่วยสงสัยให้ดำเนินการส่งผู้ป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาลทันที	1. เฝ้าระวังผู้ป่วยในชุมชน หากพบผู้ที่มีอาการสงสัยป่วยเป็นโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ต้องแนะนำให้ไปรักษาที่โรงพยาบาล และแนะนำยาที่ไม่ควรรับประทาน เช่น แอสไพริน และไอบรูโพรเฟน รวมทั้งยาแก้ปวดที่ต้องรับประทานหลังอาหารทันที
2. สำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิง อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยการเปิดทางน้ำในบริเวณและโดยรอบให้สามารถระบายถ่ายเทได้สะดวก ลดการเน่าขัง เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงชนิดต่าง ๆ	2. ในช่วงสัปดาห์แรกภายหลังน้ำลด ควรจัดการภาชนะหรือเศษวัสดุที่มีน้ำขังภายในชุมชน รวมถึงสถานที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น ต้องคว่าไม่ให้มีน้ำขังหรือนำเศษวัสดุไปทิ้งในถุงขยะเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมารับไปทำลายต่อไป เนื่องจากอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้
3. ในบริเวณที่มีน้ำท่วมขังขนาดใหญ่ ควรใช้แบคทีเรียกำจัดลูกน้ำแทนการใช้ทรายเคมีฟอส เนื่องจากทรายจะจมลงดินและตะกอน ทำให้การออกฤทธิ์ไม่ดีและสิ้นเปลืองมาก	3. สำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง (ประเมินค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย HI, CI) ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
4. สนับสนุนผลิตภัณฑ์ทากันยุงให้กับประชาชนในศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิง หรือที่อาศัยในบ้าน เพื่อใช้ป้องกันยุงกัด	4. สนับสนุนผลิตภัณฑ์ทากันยุงให้กับประชาชนในชุมชน เพื่อใช้ป้องกันยุงกัด และทรายเคมีฟอส เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลายในภาชนะน้ำขัง
5. หากมีความจำเป็นต้องพ่นสารเคมีกำจัดยุงตัวเต็มวัย เช่น พบผู้ป่วยโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ควรดำเนินการทั้งภายในและภายนอกอาคารของศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิง	5. พ่นสารเคมีกำจัดยุงตัวเต็มวัยให้ครอบคลุมทั้งชุมชนภายหลังน้ำลด 1 – 2 สัปดาห์ เนื่องจากภายหลังน้ำลดมักพบยุงลายและยุงรำคาญชุกชุม ด้วยเครื่องพ่นฝอยละเอียดยุค (ULV) เพื่อกำจัดยุงที่อยู่นอกบ้าน (ส่วนในศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิงบ้านสามารถเลือกใช้ได้ทั้งการพ่นหมอกควันหรือการพ่น ULV) หากมีเฉพาะเครื่องพ่นหมอกควัน สามารถพ่นนอกศูนย์ได้ โดยปฏิบัติตามแนวทางการพ่นสารเคมีของกองโรคติดต่อมาโดยแมลง ถ้ามีข้อจำกัดเรื่องการไม่สามารถพ่นสารเคมีได้ให้มอบผลิตภัณฑ์สเปรย์กระป๋องกำจัดยุง เพื่อให้ประชาชนสเปรย์พ่นในที่พักของตนเองเมื่อพบผู้ป่วย หรือสงสัยว่าป่วยด้วยโรคมาโดยยุงลาย

ระยณะน้ำท่วม	ระยณะภายหลังกน้ำลด
6. ประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำประชาชนรับทราบความเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อมาโดยยุงลาย และวิธีการป้องกันตนเอง เช่น การนอนในมุ้งทั้งเวลากลางวันและกลางคืนในกรณีที่พักไม่มีมุ้งลวด หากต้องอยู่ในที่มียุงลายชุกชุมให้ใส่เสื้อผ้าให้มิดชิด แนะนำวิธีการใช้ผลิตภัณฑ์ทาากันยุงให้ถูกต้อง เช่น ใช้เฉพาะบริเวณผิวหนังส่วนที่พ้นจากแขนเสื้อและปลายขา กางเกง บริเวณที่ไม่ควรใช้ และใช้เฉพาะเวลาจำเป็นเท่านั้น เป็นต้น รวมทั้งให้ประชาชนเฝ้าระวังอาการด้วยตนเอง หากมีอาการเป็นไข้สูงเฉียบพลัน หรือรับประทานยาลดไข้แล้วไข้ไม่ลดลง อาจป่วยเป็นโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ให้รีบไปพบแพทย์ทันที	

ทั้งนี้ หน่วยงานสาธารณสุขและหน่วยงานท้องถิ่น ควรมีการจัดเตรียมอุปกรณ์และเวชภัณฑ์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการควบคุมโรค หากเกิดการระบาดของโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ในช่วงน้ำท่วมหรือภายหลังกน้ำลด ดังต่อไปนี้

- แบคที่เรียกำจัดลูกน้ำ เพื่อควบคุมยุงรำคาญตามแหล่งน้ำขัง
- ทรายเทมิฟอสกำจัดลูกน้ำ เพื่อควบคุมยุงลายตามภาชนะขังน้ำ
- สารเคมีกำจัดแมลงเพื่อการพ่น ULV หรือหมอกควัน เพื่อควบคุมยุงตัวเต็มวัยหรือแมลงรบกวน
- ผลิตภัณฑ์ทาากันยุง เพื่อให้ประชาชนป้องกันยุงกัด
- ผลิตภัณฑ์สเปรย์กระพองกำจัดยุง เพื่อให้ประชาชนสเปรย์ในที่พักกรณีที่ไม่สามารถเข้าไปพ่น ULV หรือหมอกควันได้
- มุ้งหรือมุ้งซุบสารเคมี เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิง ใช้ป้องกันยุงกัด

2. คำแนะนำสำหรับประชาชน

ในช่วงน้ำท่วม ประชาชนอาจไม่สามารถดำเนินการจัดการแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายหรือกำจัดยุงตัวเต็มวัยได้ด้วยตนเอง จึงให้เน้นการป้องกันยุงกัด ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ผลิตภัณฑ์ทาากันยุงในส่วนที่พ้นจากแขนเสื้อและปลายขา กางเกง การใส่เสื้อผ้าให้มิดชิด และการนอนในมุ้ง แต่เมื่อน้ำลดแล้ว ควรดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

1) ในช่วงสัปดาห์แรกภายหลังกน้ำลด ควรจัดการภาชนะหรือเศษวัสดุที่มีน้ำขังภายในและบริเวณรอบที่พัก ต้องคว่ำไม่ให้มีน้ำขัง หรือนำเศษวัสดุไปทิ้งในถุงขยะ เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งวางไข่ของยุง ส่วนภาชนะน้ำใช้หากไม่สามารถป้องกันยุงเพาะพันธุ์ด้วยวิธีอื่นได้ ให้ใช้ทรายเทมิฟอส ในอัตราส่วน 1 กรัมในน้ำ 10 ลิตร หรือ 10 กรัม ในน้ำ 100 ลิตร 20 กรัม ในน้ำ 200 ลิตร

2) ควรสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในบ้านและบริเวณรอบบ้านที่พักทุกสัปดาห์ รวมทั้งแอ่งขังน้ำขนาดเล็กให้กลบถม หากเป็นแอ่งขังน้ำขนาดใหญ่ให้หาปลาากินลูกน้ำมาปล่อยไว้ เช่น ปลาหางนกยูง ปลากระดี่ ปลาแกมบูเซีย ปลาหัวตะกั่ว ปลานิล เป็นต้น

3) กำจัดยุงตัวเต็มวัยด้วยสเปรย์กระพอง โดยฉีดสเปรย์ให้ทั่วห้อง โดยเฉพาะตามมุมห้องที่มีมิดและมีความชื้นสูงตามซอกและใต้เครื่องใช้-เครื่องเฟอร์นิเจอร์ เช่น ซอกตู้ ใต้โต๊ะ ใต้เก้าอี้ แล้วปิดอบห้องไว้ 20 นาที ทั้งนี้ก่อนเข้าไปในห้องดังกล่าว ควรเปิดห้องให้อากาศถ่ายเทก่อน เพื่อลดอันตรายจากสเปรย์กระพองกำจัดยุง

4) หากมีอาการป่วยสงสัยโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ได้แก่ มีไข้สูง มีผื่น ปวดข้อ ให้รีบไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล เพื่อรับการวินิจฉัยและรักษาโดยเร็ว ห้ามรับประทานยาประเภท NSAIDs ได้แก่ แอสไพริน และไอบรูโพรเฟน หรือกลุ่มยาแก้ปวด ลดไข้ ที่ต้องรับประทานหลังอาหารทันที ให้รับประทานยาพาราเซตามอลเพื่อลดไข้